

Tájházi Hírlevél

**A Magyarországi Tájházak Szövetségének
tájékoztatója**

**2009. 1. füzet
Jósvafő, 2009. március**

**VII. évfolyam 1. szám
2009.**

Felelős szerkesztő:

Szablyár Péter

Felelős kiadó:

Hadobás Pál
igazgató

HU ISSN 1785-4873

Kiadja a Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum
(Edelény, 3780 István király u. 49.)
a Magyarországi Tájházak Szövetségével együttműködve.
Készült a **Nemzeti Kulturális Alap** támogatásával.

Szerkesztőség: 3758 Jósvafő, Dózsa Gy. utca 3.

Nyomdai munkák: K-B Aktív Kft. Gyorsnyomda és másolószolgálat, Miskolc.
Felelős vezető: Kása Béla

A címlapon:

A Tájházsövetség központja: a jósvafői tájház

A kiadványban szereplő – aláírás nélküli - képeket Szablyár Péter készítette. Igény esetén a képek elektronikus formában díjtalanul igényelhetők a postmaster@tajhaz-josvafo.t-online.hu e-mail címen !

Tisztelt Olvasó, Kedves Barátaim!

Mozgalmas, feladatokban, programokban és eredményekben gazdag esztendőt hagytunk magunk mögött 2008-ban. Az év első két hónapja különösen Szövetségünk vezetése számára jelentett új kihívásokat. 2006-ban a kulturális tárca által kiírt Tengertánc előkészítésében és bírálati folyamatában már érdemben részt vehettünk, 2008 fordulóján azonban mi magunk teremthettük meg az Oktatási és Kulturális Minisztérium Közgyűteményi Főosztályával együttműködve a Tájházak a közösségért pályázat tartalmi és formai kereteit. A Reneszánsz Évnek a kulturális megújulást támogató kezdeményezései sorában külön kiírás keretében a tájházak fejlesztésére 110 millió forintos értékben írt ki 2008 februárjában Hiller István miniszter.

A Tájházsövetség elnöksége egy emberként vált a pályázati program segítőjévé, így igazi csapatmunka keretében készíthettük fel a pályázat iránt érdeklődőket az eredményes pályázat megírására, és segíthettük a megvalósulásban a mintegy 100 támogatott projektet. És a pályázatnak még nincs vége!

Napról napra érkeznek a szakmai és pénzügyi beszámolók, szöveges és képes hírek az eredményekről. A pályázati kiírás követelményeihez igazodva több mint húsz tájház nyert el muzeális intézményi működési engedélyt, kiállítások újultak meg, nyíltak meg, és a mai napig 22 gyűjtemény csatlakozott az e-tájház rendszerhez. A gyűjtemények szakszerű feldolgozása nyomán mára több mint 4000 tárgy került be a Monari központi adatbázisba fiatal néprajzos kollégáink és a tájházak munkatársai hathatós közreműködésével. A pályázat segítségével igényes, a tájház-látogatásra ösztönző kiadványok készültek, és nagyszámú, a helyi közösségeket megmozgató rendezvényre került sor. Megerősödött a pályázat lehetőségeit felhasználva tájházaink iskolákhoz kötődő kapcsolata, új, a tananyaghoz kapcsolódó oktatási programcsomagok születtek. Több tájház pályázati tapasztalatokat szerezve új pályázati források felé indult el (Norvég pályázat, vagy az európai uniós finanszírozású TÁMOP, TIOP, és regionális pályázatok).

Kedves Barátaim!

Tudom, sokszor rögös az az út, amin járunk, és nem lehet minden kockáját pusztán lelkesedésből lerakni. Mégis, az elmúlt év gazdag eseménysorára, a felfrissült kiállításokra, sikeres regionális találkozókra, a szennai országos találkozóra visszatekintve, és ez évi terveinkre gondolva úgy érzem, jó irányba megyünk.

Segítőinknek, barátainknak, a Tájházsövetség valamennyi tagjának 2008. évi munkáját, önzetlen támogatását tisztelettel megköszönöm.

Bereczki Ibolya

2009. március 5.

A nemzetiségi sokszínűség helye, szerepe

Németh Erika főigazgató

(a Miniszterelnöki Hivatal Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztály)

(elhangzott a 2008. november 22-i vértesszőlősi Regionális Tájház találkozón)

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim!

Örömömről szól, hogy lakóhelyemen kerül sor egy ilyen fontos találkozóra. Ebben a megyében a svábok lakta Tarjánban születtem, 8 évig egy szlovákok lakta településen, Tardoson éltem, majd Héregen - ahol sok cigány származású él - laktam 18 évig, utána Tatabányán 14 évig és 11 éve itt élek Vértesszőlősen. Magaménak érzem ezt a kedves települést, és a meghívás is azt bizonyítja, hogy vértesszőlősiént számítanak rám a mai találkozón.

Eddigi munkám során nagyon sok ismeretet szereztem a megyében élőkről, a településekről. Külön szerencsémnek tartom, hogy ezen évek alatt rengeteg emberrel sikerült megismerkednem, elkötelezett, szakmájukat magas fokon művelő, szűkebb-tágabb környezetük iránt mélyen elkötelezett emberekkel. Magyarokkal, svábokkal, szlovákokkal, görög és lengyel kisebbséghez tartozókkal, romákkal és az elmúlt néhány év alatt a többi, Magyarországon honos kisebbség képviselőjével. Ismeretségük, barátságuk megtisztelt és gazdagított, türelmet és nyitottságot tanultam tőlük.

Magyarországon, de szűkebb hazámban, Komárom megyében is, nemzetek, vallások és kultúrák keveredtek az évszázadok során. A történelmi népmozgások és -„mozgatások” következményeként kevés olyan vidéke van hazánknak, ahol háborítatlanul élhettek a kisebb-nagyobb közösségek, megtartva kulturális hagyományait, ápolva vallásukat és nyelvüket.

Ha nem érintette volna nemzetiségeinket a II. világháborút követő kényszertelepítések sora, akkor is bekövetkezett volna a gazdasági kényszerből szülőföldjüket, elsősorban falujukat elhagyók okozta mozgás, ami maga után vont, kikényszerítette a feledést, a régítől való erőteljes elrugaszkodást. Eltérő életmód, kultúra, történelem, nyelv találkozott egymással, ráadásul nagyon különböző élethelyzetek. Az idő kiegyenlítette a különbségeket, aminek ma már nem feltétlenül örülünk.

Ha együtt vagyunk a családdal, a barátokkal, iskolatársakkal és előkerül egy-egy szép dal, nehezen tudjuk eldönteni, honnan is ismerjük ezt a dallamot, magyar népdal, sváb, de lehet, hogy szlovák? Talán még vitatkozunk is azon, melyikünké ez a dal. Aztán rájövünk, hogy **közösek a dalaink** is, ahogy nagyon sokszor **a szokásaink, hagyományaink is.**

A mindenkori magyar **kormányok** a kisebbségek kultúrájának tudatos ápolását nemcsak a nemzetközi kötelezettségvállalásokból eredő feladatnak tartották és tartják, hanem hosszú távú nemzeti érdekeknek is. Az ország évszázadokra visszanyúló kulturális sokszínűsége ugyanis az ország minden polgárának közös értéke.

A kisebbségek életében döntő változást hozó **Kisebbségi törvény az elmúlt 15 évben** nagyrészt kiállta az idő próbáját. Azt hiszem, a kételkedők is belátták, fontos lépés volt ez a törvény a kisebbségi autonómia kialakításának elősegítésében. Az elmúlt években tovább erősödött a kisebbségek önszerveződésének folyamata. A gyülekezési és egyesülési jog megvalósulására, valamint az önszerveződés magas fokára utal a kisebbségi civil szervezetek, egyesületek, klubok és együttesek nagy száma.

A kisebbségi kultúrára fordítható források szűkülése komoly gondokat okoz elsősorban a kistelepüléseken, pedig hagyományos kisebbségeink nagy része ott él. A kultúrára fordítható források szűkülése fokozottan terheli azokat az önkormányzatokat, ahol kisebbségek élnek. Ezeknek az önkormányzatoknak az általánosan ellátandó feladatok mellett kiemelt figyelmet kellene fordítaniuk a kisebbségi kulturális értékek védelmére. Vértesszőlős önkormányzatát külön köszönet illeti, hiszen szívet melengető látni a folyamatosan megújuló Tájházat és különösen az utóbbi két évben a környékét, ami példaként szolgálhat más települések előtt is.

Az elmúlt évtizedben mindezekkel együtt **megerősödött az önálló kisebbségi közművelődési intézményrendszer** is. A kisebbségi kulturális hagyományok megőrzését segíti a kisebbségi múzeumok és könyvtárak országos és regionális hálózata, több nemzetiségi színház és színházi társulat (cigány, német, horvát, szerb és szlovák), a számos kulturális egyesület, közösségi ház, klub és művészeti együttes.

A kisebbségi autonómia megteremtésének régóta időszerű, fontos első lépése volt a kisebbségi oktatási-nevelési és kulturális intézmények alapítását és átvételét elősegítő és biztosító költségvetési támogatás. A Kormány által biztosított, **a kisebbségi intézmények átvételének és fenntartásának támogatását szolgáló alap** lendületet adott a kisebbségi közösségek autonómia-törekvéseinek megvalósításához, hatékonyan segítette a valós igényeken alapuló, régóta dédelgetett elképzelések megvalósulását, egyben stratégiai tovább-gondolásra ösztönözte a szakembereket és a kisebbség felelős vezetőit.

Mindannyiunk számára fontos ezeknek **az intézményeknek a szakmaisága**, az, hogy megkérdőjelezhetetlen legyen az ott folyó munka minősége, eredményessége. Kevesebb problémát látok a hagyományos intézmények, így

óvodák, iskolák munkájában, hiszen tevékenységük törvényi háttere rendezett, szakmailag is jobban előkészített, megalapozott és támogatott.

Kiemelt figyelmet kell a jövőben fordítanunk azon intézménytípusokra, - például a kisebbségi múzeumi gyűjteményekre - melyek helyzete évek óta rendezetlen. A veszélyben lévő értékek halasztást nem tűrő megmentéséhez, akárcsak a jó színvonalú munkához elengedhetetlen feltételek megteremtése és a folyamatos működés biztosítása fontos közös feladatunk.

Engedjék meg, hogy az elmúlt évek egyik megvalósult szép kezdeményezéséről tegyek említést. Kiss Péter kancelláriaminiszter avatta fel a közelmúltban a **Magyarországi Horvátok Keresztény Gyűjteményét** a Vas megyei Peresznyén. Az Országos Horvát Önkormányzat intézményében Dumovits István, a környék plébánosának gyűjteménye kapott méltó helyet, aki a gyűjteményt, és a múzeumnak otthont adó épületet az országos önkormányzatnak ajándékozta. A mintegy 2500 könyvet és 250 kiállítási tárgyat tartalmazó gyűjtemény a plébános úr 5 évtizedes gyűjtőmunkájának eredménye. A kiállítás legértékesebb darabja egy 1543-ból származó, latin és horvát nyelvű, gyógynövényeket bemutató kötet. Ez a kezdeményezés elég világos példája annak, hogy egy erős nemzeti közösség, a horvátok, hogyan tudnak hozzájárulni a nemzet egésze, a többségi társadalom kultúrájához, stabilitásához.

Részletek a gyűjteményből

A Miniszterelnöki Hivatal Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztálya lehetőségei szerint sokat tesz a kisebbségi kultúra ápolását segítő területeken, szoros együttműködésben a társtárcákkal és háttérintézményekkel, a kisebbségi sajtó munkatársaival, az országos önkormányzatokkal és azok intézményeivel. Főosztályunk koordinatív szerepének megfelelően kezdeményez és szervez műhelybeszélgetéseket, szakmai összejöveteleket. Adósságaink is vannak a tájházak, a szakemberképzés és -továbbképzés, a könyvtári ellátás kérdéseinek feldolgozása terén, a könyvtárak, levéltárak, dokumentációs központok,

múzeumok, gyűjtemények, a színházak, a kutatóintézetek, a sajtóval kapcsolatos kérdések feldolgozása terén. Hasznos lenne, ha rendszeresen sor kerülne a szakemberek, intézményvezetők, önkormányzati elnökök konzultációjára, tapasztalatok, ötletek cseréjére. Szakmai kollégiumok, műhelyek akár intézménytípusonként, akár regionális szervezésben dolgozhatnak.

Engedjék meg, hogy ezen a helyen is megemlítssem együttműködésünket a **Magyar Művelődési Intézettel**, mely a fenti problémák megoldására keresi a lehetőségeket. Az Intézet karolta fel például azt az elgondolást, hogy készüljön a hazai nemzetiségi kulturális intézményekről felmérés, regiszter. Ez az összeállítás megtalálható az Intézet honlapján és folyamatosan bővül.

Ugyancsak az Intézet égisze alatt működik a **Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács**, melynek tagjai a kisebbségi szervezetek delegáltjai, valamint az OKM, a MMI és Főosztályunk 1-1 munkatársa. Rendkívül fontos lenne ennek a tanácsadó testületnek a munkája, hatékonysága azonban korlátozott a hiányzó anyagi források miatt.

A testület kezdeményezésére rendezik meg idén már harmadik alkalommal a Nemzetiségi Gálát, kerül sor a nemzetiségeket bemutató fotópályázat kiírására, illetve a pályázati anyagot bemutató kiállításra és egy színvonalas, többnyelvű kötet kiadására. Ezeket a kezdeményezéseket főosztályunk is messzemenően támogatja, a kötet kiadásához is hozzájárulunk. A Gála keretében adják át az Intézet által alapított Pro Minoritate Hungariae kitüntetést a kisebbségi kultúrák megőrzése, ápolása terén kiemelkedő munkát végzett szakembereknek.

Ha Magyarországon belül elindulunk egy körútra, melynek során megpróbáljuk bemutatni **országunk sokszínűségét**, figyelmünket a kulturális értékeknek szentelve, láthatjuk, milyen csodálatos is a változatosság. Kisebbségeink hányatott sorsa ellenére is igen jelentős emlékekkel találkozhatunk a kisebbségek lakta településeken. Épületek, emlékhelyek sora kínál látnivalót, nem elhanyagolhatók a megtartott és felelevenített hagyományok sem. Úgy tapasztalom, még nem fordítunk kellő figyelmet, hangsúlyt arra, hogy a kisebbségi közösségek az elmúlt években, évtizedekben számtalan olyan, hagyománnyá vált rendezvényt szerveznek, ahol sokrétű kultúrájuk bemutatására van lehetőségük.

Kulturális szempontból rendkívül színes országunkban, az anyagi javak mellett szellemi, eszmei értékekkel is hozzájárultak a kisebbségek a közös kultúráinkhoz. A közös magyar nyelv mellett az itt beszélt kisebbségi nyelvek **az Európai Unió** több országában beszélt államnyelvek, a mi országunk egy kis „európai unió”.

Ahogy az Európai Unió tagállamai is eltérőek kulturális szempontból, úgy eltérőek a mi kisebbségeink is, hagyományaik, kultúrájuk felbecsülhetetlen értékű kincs, melyet, óvni, fejleszteni kell, - és ami nagyon fontos - megmutatni az egész világnak. Ez **közös feladatunk**.

Hosszan lehetne sorolni az egyes tájegységekhez kapcsolódó sajátosságokat, valahogy úgy, ahogy sorolni tudjuk a különböző különleges borainkat, melyekre olyan büszkék vagyunk. Kulturális hagyományaink az óborhoz, a különböző fajtájú borokhoz mérhetőek.

Az Európai Unió is jelentős részt vállal a kulturális sokszínűség megőrzésében és annak megismertetésében - állampolgárai körében és az unión kívüli élőkkel is. Több EU-s program is ezeket a célokat szolgálja. Sikeres projektek segítik elő a művészeti alkotómunkát, az uniós kultúrák közötti kommunikációt, kapcsolatok kiépítését.

Mindannyian ismerjük a „**Kulturális Fővárosok**” elnevezésű programot, mely az Európai Unión belüli országok kulturális sokszínűségére hivatott ráirányítani a figyelmet. Hogy **mit takar ez a kezdeményezés?** A program keretében minden évben megválasztják azt az egy vagy két várost, mely egy évig az „Európa Kulturális Fővárosa” címet viseli, és támogatás formájában részesül a Kultúra program költségvetéséből. Cserébe a város, a régió kulturális örökségét adja tovább kiállítások, rendezvények, kulturális események szervezésével, amelyek közös fellépési lehetőséget jelentenek más uniós tagországok művészei számára. A tapasztalat azt mutatja, hogy a kiválasztott városok turisztikai fejlődése jelentős lendületet kap a pénzügyi támogatások, fejlesztések és a rájuk irányuló figyelemnek köszönhetően.

Halljuk a sajtóból, **milyen problémákkal küszködnek Pécs** a 2010-es évre készülődvén. Főosztályunk kereste a kapcsolatot a szervezőkkel, felhívtuk a kisebbségi önkormányzatokat, szervezetek figyelmét a programokban való részvételre.

Az **EKF programja** elsősorban egy kulturális alapú városfejlesztési program, melyet a 2005-ben komoly civil szerepvállalással készített pályázat tartalmaz. A pályázat központi témái között **rangos helyet foglal el a kisebbségi kultúrák esélyegyenlősége**, jelentős figyelmet szenteltek a pályázat összeállítói a régióban élő kisebbségeknek, partnerként említve a Pécsen megalakult kisebbségi önkormányzatokat (német, horvát, cigány, szerb, bolgár, lengyel, görög, ukrán, ruszin).

Pécs kiemelt partnere **Szeged**, ahol hasonló kondíciókat találunk (működik cigány, román, német, szlovák, lengyel, görög, szerb, bolgár és ukrán önkormányzat). Mindkét városban működnek kisebbségi nevelési, oktatási

intézmények, tanszékek, kutatóműhelyek, média-szerkesztőségek, a régiókban számos működő és bejegyzett egyesületet, szervezetet találunk.

Kiemelten **az alábbi témákban láttunk lehetőséget** a kisebbségi közösségek részvételére:

- **Kulturális örökségvédelem:**

1. meglévő épületek többcélú hasznosításának lehetőségei; felmérések, kutatómunka;
2. tájházak más célú hasznosításának feltérképezése: pld. Kézművestáborok, népfőiskolák szervezése kisebbségi településeken „Hogyan készítették elődeink?” címmel. Gyerekek, fiatalok és mozgósítható korosabbak számára rendszeres foglalkozások szervezése főzés, befőzés, varrás, kertművelés, házimunkák, egyházi ünnepek, közösségi ünnepek stb. témában. Célja, hogy megismerjük a hétköznapi életben tapasztalható azonosságokat és különbségeket, megőrizzünk fogásokat, módszereket, technikákat, melyek 100 évvel ezelőtt elődeink mindennapjainak részei voltak.

- Mivel járultak hozzá a hazai kisebbségek a közös magyarországi kultúrához? c. sorozat indítása

Jeles személyiségek (így politikusok, közéleti személyiségek, művészek stb., akik vállalták kisebbségi hovatartozásukat) bemutatása, bemutatkozása.

- **Építészeti, művészeti alkotások** a megyében, a régióban (kiállítások, kutatások, kiadványok)
- **Örökségünk kisebbségi vonatkozású emlékei Baranyában**, Pécssett: útikalauzok/útvonalak összeállítása az adott településen, régióban élő egy-egy kisebbség életében jelentős szerepet játszó személyiségről, épületekről, utcákról. Az épületek egységes jelzésének kialakítása (pld. Tábla a falon, jelzés a járdán)
- **Barátság estek**

Hasonlóképpen képzelhető el országosan is az, miként kapcsolhatók be a tájházak, a mi esetünkben a kisebbségi emlékeket bemutató **tájházak Magyarország turisztikai áramlataiba**. Támogatni kell a helyi kezdeményezéseket, bekapcsolva a már működő egyesületeket, hagyományos programokat, melyek elevenen illusztrálják a helyi fejlesztéseket, felhasználják a terület erőforrásait, támaszkodnak a meglévő ismeretekre, megragadják a lehetőségeket, válaszolnak a lakosság és a vállalatok igényeire. A kezdeményezések új tevékenységeket és munkahelyeket teremthetnek, és nagymértékben hozzájárulhatnak a régió fejlődéséhez.

Milyen területeken képzelhetők el ezek a kezdeményezések?

Mezőgazdaság és környezetvédelem
Kisipar, kézművesség, kereskedelem és ipar
Turizmus és szabadidő
Városfejlesztés, urbanisztika és lakáshelyzet
Képzés és társadalmi beilleszkedés
A lakosságnak és a közösségeknek nyújtott szolgáltatások
Kultúra és kommunikáció

Számba kell venni a programba bekapcsolható személyeket, szervezeteket, kisebbségi önkormányzatokat. Úgy vélem, hogy a kisebbségi önkormányzatok hálózatára, infrastrukturális adottságaira sokkal nagyobb mértékben kellene építenünk. El kellene juttatnunk a jó példákat, kezdeményezéseket a kisebbségi önkormányzatokhoz, a tapasztalatokat, várható nehézségeket, célokat. **Az EU-ban már megvalósult projekteket ismertté kellene tennünk.**

Tudom, kissé **messzire jutottam a tájházaktól.** Gondolataimat azért osztottam meg Önökkel, mert úgy gondolom, **hogy a gyűjtemények „alvó” értékeit be kell kapcsolnunk a települések életébe, hasznosítanunk kell, élettel kell megtölteni. És mindezt úgy, hogy láthatóvá tegyünk egy már elfeledett világot, elődeink változatos, nehéz munkás, de számtalan örömet is nyújtó életét.**

Befejező gondolatok

Visszatérve tanácskozásunk témájához, még egy megjegyzést engedjenek meg. A mai napra készülve kíváncsi voltam, vajon mit találok az interneten a tájházakról. Nem kellett sokáig keresnem. Beütve a *Google keresőbe* azt a szót, hogy tájház, számtalan tájékoztatói lehetőségre bukkantam.

Ezúton is **csak gratulálni tudok** azoknak a szakembereknek, akik ezeket a honlapokat szerkesztik. Érdekes, sokoldalú, laikus szemmel nézve is rendkívül széleskörű ismereteket szerezhethetünk a hazai népi kultúrát bemutató gyűjteményekről, építészeti emlékekről. Szívet melengető az a sok gyönyörű lakóház, gazdasági épület, használati és kegytárgy, amit elkötelezett gyűjtők őriztek meg a tegnap és a ma fiataljai számára. Mindannyiunk öröme és szerencséjére évtizedekkel ezelőtt kezdődött meg a mentés, így ma több ezer gyűjtemény a mi közös gazdagságunk.

Számomra külön öröm, hogy a nemzetiségek lakta településeken található tájházak, gyűjtemények szerves részei a magyarországi népi kultúrának. **A Magyar Tájházak honlapján is külön cím foglalkozik a nemzetiségekkel. Köszönet érte.**

Azért nem dőlhetünk hátra székünkben, hiszen rengeteg érték tűnik el, vész el a ma és a jövő generációi számára. Önök a szakemberek, aki válaszolhatnak a kérdésekre: sajnálnunk kell ezeket az értékeket? **Vagy el kell fogadnunk a tényt, hogy az idő haladásával pusztulnak az építmények, romlanak a tárgyak és hagyni kell elveszni őket?** A mai hedonista szemlélet hajlamos arra, hogy könnyen váljunk meg régi dolgoktól és cseréljük azokat újakra. Mindannyiunkon múlik, hogy ebben a felfogásban mit engedünk a feledésbe merülni, és mit mentünk meg a jövő számára.

Nem könnyű a döntés, mitől váljon meg az ember élete fordulópontjain. Azt hiszem, nincs ez másként egy-egy közösség esetében sem. Az ötvenes évek végén tömegesen hagyták el a falvakat a fiatalok és keresték boldogulásukat az iparban, a városokban. Laikusként is megállapítható, hogy mennyit veszítettünk az elmúlt évtizedekben értékekben, tartásban, erkölcsben.

Nehezebb a kisebbségi közösségek helyzete, gondoljunk csak **a II. világháború utáni eseményekre**, melyek nyomot hagytak, **visszafordíthatatlan változást okoztak a nemzetiségi közösségek többségének életében.** A faluban maradt szülők, nagyszülők még anyanyelvükön beszéltek egymással, de a városból hazalátogató gyerekek, unokák kedvéért már egyre gyakrabban beszéltek a családban magyarul. Ebben a körben talán nem kell részletesen beszélni a családi nyelvváltásról, az eltűnő nyelvjárásokról, a magyarosodás többnyire nem önkéntes folyamatáról. Ez a folyamat tükröződik a nemzetiségek tárgyi kultúrájának szűkülésében, sorvadásában is. Változtak a szokások építkezésben, lakberendezésben, családszervezésben, az étkezés, az öltözködés terén is. A ruhákat már régen felváltotta a farmer, a nadrágkosztüm, a viselet színpadi kellékké vált. (Itt Vértesszőlősön minden tiszteletem azoké az embereké, akik féltett kincsként őrzik a népviselet kellékeit, akik a portájukat megőrizték a száz évvel ezelőtti homlokzattal.)

Emlékszem, gyerekkoromban minden család igyekezett javuló anyagi helyzetét külsőségekben is láttatni, átalakították, korszerűsítették a házakat, szerencsés esetben újat építettek az emberek. A városba költözött fiatalok nem tértek vissza a szülői házba, az idős szülők halála után magára maradt házat pedig már senki nem akarta használatba venni, idővel le is bontotta az új tulajdonos és a helyére szép új házat húzott fel.

Micsoda öröm volt ez akkoriban! Magunk mögött hagytunk egy „avítnak” hitt világot, korszerűek lettünk. Aztán egy idő után esetleg hiányozni kezdett a nagymama szűrője, sajnáltuk a szép szötteseket, nem állt kézre az új szerszám, nagyapáé jobb lett volna. **Szerencsére mindig akadtak olyan lelkes amatőrök**

és szakemberek, akik mentették a tárgyi és a szellemi kultúra fellelhető értékeit, kétségtelenül pótolhatatlan munkát végezve.

Ezért örülök annak, hogy lelkes szakemberek és amatőrök mentik a még menthetőt. A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztály vezetőjeként is találkozom a problémával, hiszen az év során hozzánk fordulnak azok a kisebbségi önkormányzatok, civil szervezetek, melyek **nehéz helyzetükből csak a kisebbségi koordinációs és intervenciós keretből kapható támogatás** segítségével tudják megoldani váratlan problémáikat. Sokat sajnos nem segíthetünk, szerény forrásaink azonban lendületet adhatnak a helyi kezdeményezéseknek, hozzásegíthetik a települést egy-egy megkezdett projekt befejezéséhez.

Magyarország uniós csatlakozásakor úgy hittük, hogy a határok eltűnésével csak az érték, a kultúra fog számítani, idővel eltűnnek a népek közötti viszályok, az európai keretek között könnyebben találhatunk megoldást problémáinkra és gondjainkra. A csatlakozással nem sikerült megnyugtató megoldásokat találnunk, ezt mutatják az elmúlt hetek eseményei is.

A megoldásokban nagyon sokak együttműködése hoz eredményt. Az együttműködéshez kell azonban egy kezdeményező, egy ötletgazda. Olyan emberek kellene, mint Önök, akik a hétköznapiakban lelkesedésükkel, lendületükkel, szaktudásukkal és emberi tartásukkal „hegyeket tudnak megmozgatni”. Hogy ne legyenek ilyen patetikus, azt mondom, Önök példát mutatnak, tevékenységükkel hatnak szűkebb-tágabb környezetükre, munkájuk egyben a hivatásuk is. **Szükség van ilyen emberekre, akik kisebbségi közösségeket vezetnek, újságot írnak, internetes portált szerkesztenek, iskolákat vezetnek, kutatnak, táncsoportot alakítanak, énekkart, vagy éppenséggel művelődési házat vezetnek.**

Azt kívánom, hogy ezt a munkát minél tovább tudják erőben és egészségben végezni és találjanak követőkre és megértőkre! Azt kívánom, hogy ebben a küldetésben sikeresek lehessenek, mert az önök sikere ennek a régiónak a sikere, mindannyiunk sikere.

Németh Erika főigazgató asszony előadását tartja

A „Tájházak a közösségért” pályázat értékelése a beszámolási periódusban

- Szablyár Péter -

A „Reneszánsz év” keretében 2008-ban az OKM minisztere által kiírt „Tájházak a közösségért” pályázat a hazai tájház mozgalom létrejötte óta a legnagyobb és legeredményesebb vállalkozása volt.

Sikerének zálogát az alábbi tényezők határozták meg:

- A pályázati kiírás, a támogatási célkitűzések **valós igények és szükségletek** haladéktalan megvalósítását támogatták. Ezt az a lépésről-lépésre végrehajtott információ gyűjtés és személyes (helyszíni) tapasztalatszerzés alapozta meg, amit a szabadtéri néprajzi szakfelügyelet és a 2002-ben megalakult Tájház Szövetség biztosított.
- Az előzőekben jelzett naprakész információk alapján meghatározhatók voltak azok a **súlypontok**, amelyek **minimum elvárásként** fogalmazódhattak meg a 21. századba átlépő speciális kisgyűjteményeknek.
- A közgyűjteményi-közművelődési szakterület a civil szerveződések kezdeményezései alapján **időben érzékelhették** azt a **megváltozott igényt**, amely a tájházakkal szemben társadalmi oldalról megfogalmazódott.
- A pályázaton való részvétel feltételeként szabott **múzeumi működési engedélyek** felülvizsgálata és kiadásuk meggyorsítása valódi pezsgést okozott a tájházak körében, önvizsgálatot és a fejlesztés irányait meghatározó helyi stratégia gyors kialakítását kikényszerítve.
- A pályázat kiírásával egy időben megrendezett roadshow regionális rendezvényein sikerült a pályázni szándékozók olyan mélységű tájékoztatása, amely mind szakmai, mind pályázatírás-technikai kérdésekben egyértelműen utat mutatott számukra.
- Általános felismeréssé vált az a tény (bár ezt évtizedek óta jogszabályok rögzítik), hogy a múzeumokban és kiállítóhelyeken őrzött műtárgyállomány **léte (állapota) és dokumentáltsága** kell, hogy a **középpontban** álljon. Egy korszerű **adatbázis** (e-tájház) létrejötte ezt a korábban perifériára szorult gyűjteményi területet feldolgozottságában, értékeinek bemutatásában a nagy gyűjtemények **rangjára és színvonalára emelheti**.
- A pályázat kiemelten támogatott tevékenységei között szerepelt a tájházak állandó kiállításainak megújítása, az ehhez szükséges **műtárgyvédelmi, restaurálási munkák segítése** megfelelő

szakértelemmel rendelkező külsős munkatársak bevonásának lehetőségével.

- A pályázaton elnyert támogatás több régióban – kiemelten a Dél-Dunántúlon és a Dél-Alföldön – tette lehetővé **igényes, egységesített formátumú, több tájházat bemutató kiadvány megjelentetését.**
- A pályázat olyan értelemben is ablakot nyitott a tájházakra, hogy a nagy gyűjteményekben alkalmazott **múzeum-pedagógiai módszereket** (kézműves foglalkozások, múzeumi órák, stb), **infrastrukturális megoldásokat** (információs pont, ruhatár, vizes blokk, akadálymentesítés) fokozatosan **megvalósíthatják** intézményük méretarányának és sajátosságaiknak megfelelően.
- A hazai tájház-hálózat és az egyes házak **világhálón való megjelenése** (www.museum.hu/tajhaz.lap) kedvezően hatott látogatottságukra, egyre többen az internetről szerzett információk alapján választják célpontnak a tájházakat. A weblap készítés lehetősége része lett a pályázatoknak;
- A pályázatokat kísérő PR tevékenység (nyomtatott és elektronikus média) az egész hazai tájház-mozgalmat a **társadalom szimpátiájának** és érdeklődésének **látóterébe** hozta, ezzel együtt erősítette a saját közösségen belüli súlyát.
- A pályázat egyértelmű szakmai eredményei közé sorolhatjuk, hogy a megvalósítás minden területére **néprajz, művelődésszervező képzettségű fiatal munkatársi gárdát sikerült bevonn**i, és jelentékenyen **erősödött** egy-egy térségen belül **a tájházak közös, egymást erősítő, összehangolt szakmai tevékenysége.**

A támogatások odaítélésének egyik meghatározó célja és szempontja volt a hosszabb távú működtetés (**fenntarthatóság**) feltételeinek megteremtése és ennek a Fenntartó által történő **garantálása.** Ennek érdekében:

- Az állagmegóvási, infrastruktúra fejlesztéseknek megnyugtató keretet kellett biztosítani a hosszabb távú közművelődési-közgyűjteményi funkciók ellátásához, programok fogadásához;
- A támogatási célok mindegyikének egy újszerű fenntartó-látogató kapcsolatrendszer feltételeit kellett megteremteni szinte valamennyi korosztály számára;
- A tájházak élővé tételének gyakorlata új fejezetet kellett nyisson működtetésük minőségében, az ehhez szükséges feltételek megteremtésében;
- A kistélepülések fenntarthatóságában meghatározó szerephez kellett jutni a tájházaknak, sokfunkciós terek kialakításával és azok célszerű – a helyi igényeknek és lehetőségeknek megfelelően – berendezésével.

Tájékoztatóknak nem lehet célja a közel száz pályázat eredményeinek tételes bemutatása. Az alábbiakban néhány jellemző és sikeresen megvalósított pályázatsorozat eredményeit villantjuk fel, az előzőekben bemutatott siker-elemek bizonyítékként.

A tájházak épületeinek átlagos életkora 50-100 év közé esik. Miután bennük a hagyományos paraszti életforma „folyamatos karbantartási gyakorlata” (rendszeres tapasztás, meszelés, tető-igazítás) megszűnt, állaguk nagyon sebezhetővé vált. Több esetben tájházzá válásukat követően nem sikerült korábbi átalakításaik korrekt helyreállítása, a nem szakszerű beavatkozások eltávolítása, korrigálása.

Ezeken kívánt segíteni a „**Mi házunk**” támogatási célja. Látványosan megújult az évtizedek óta szigetelési problémákkal küszködő Mezőcsáti tájház, kapott új tetőhéjalást első tájházunk, a balassagyarmati Palóc ház, a Bátaszéki- és a Gyömrői tájház. Helyreállított, míves homlokzatával köszönti a látogatókat a Borsodi tájház épületegyüttesének Vadászy-háza. Autentikus kerítés fogadja a látogatókat a mezőkövesdi Hadas Kisjankó Bori házánál és az ócsai tájház-együttesnél. Az 1895-ben épült ház teljes felújításának köszönhetően méltó környezetbe rendeződhetett az Egyeki tájház gyűjteménye.

A tájházak létrejöttét követően az azokban – nem mindig szakszerűen, inkább lokálpatrióta, jószándékú lelkesedéssel, sok esetben a „mindent kiállítani” megközelítéssel – berendezett enteriőrök, „szoba-tárlatok”, mellék-, és gazdasági épületek csipkerózsika álmukat aludták az elmúlt évtizedekben. A „**Mi kiállításunk**” támogatási céljai azt a „varázsütést” kívánta közvetíteni, amely a gyűjtemények belső megújulását, műtárgyaik szakszerű revízióját, állagmegóvását, digitalizálását, leltárba vételét, és korszerű bemutatását eredményezte. Vagyonvédelmi rendszerek épültek ki, hírvivő kiadványok, látogató-csalogató honlapok születtek és újulnak meg nap mint nap a világhálón.

Így léphetett tovább a **Bátai tájház** csodás gyűjteménye kiteljesítésében, így olvasható egy csinos füzetben a **Dél-Dunántúli tájházak** színpompás bemutatkozása, a **Borsodi Tájház** három nyelvű füzete, az egymásba kapaszkodó **Dunapataji-Dunaszentgyörgyi-Hartai tájházak** közös kiadványa. A kiszellőztetett szoba frissességét közvetíti a Hosszúpályi-, Szegvári-, a Hajdúszoboszlói-, Balmazújvárosi-, Hidasi-, Csanádpalotai-, Sarródi-, Pilisszántói tájházak vagy az Orfűi Malom megújult kiállítása. Az **e-tájház** programhoz kapcsolódó tájházak műtárgyaik adatainak egyetlen **RENDSZERBE** (MONARI) történő integrálásával minőségileg új helyzetbe kerültek felértékelődtek, hozzáférhetővé, kutathatóvá váltak (lásd külön Ország György és Szonda István összesítését).

A helyi közösségek múltat- és identitást- kereső mozgalma hamar felfedezte a tájházak tereiben (épületeiben, kertjeiben, utca-részleteiben) rejlő lehetőségeket és fokozatosan „visszafoglalta” azokat. Ezt a folyamatot kívánta segíteni a „**Mi programunk**” támogatási célja, amely kiváló eredményeket és örömteli órákat szerzett a településeken.

Ezek részben a „jeles napokhoz”, máshol a búcsúkat felváltó falunapokhoz, vagy már a vendégforgalmi igényekhez igazodó – több alkalomra megosztó – kézműves-, gasztronómiai-, népzenei-téptánc programokra épülő, nagyobb közönséget vonzó események voltak.

Kiemelkedik ezek közül a mezőkövesdi Hadasban megrendezett „Múzeumok éjszakája” és „**Kulturális Örökség Napja**” tájházi adaptációja, a noszvaji Gazdaház gasztronómiai programsorozata (rétes-, lepény-, szilvanap, újbor ünnep); az orfői Kemencés udvar kultúr-programokkal kiegészített gasztronómiai attrakciói. Egyedi programsorozatot varázsolt a szentgáli tájház udvarára a „**Bakonyerdő a hazám**” eseménysora. A Csökmői tájház népművészeti táborában régi mesterségek elevenedtek meg, népzene és néptánc tanulással kiegészülve.

A tápi „**Hegysori tavasz**” rendezvénysorozata ötvözte a hagyományörzés elemeit a gasztronómiai élményekkel. A gyermekeknek akadályversenyt, néprajzi-helytörténeti vetélkedőket, gyermekrajz-versenyt szerveztek. A Fertőhomoki Tájházban szervezett kézműves hét alkalmat adott a gyermekeknek az alapvető fogások elsajátítására, tényleges tárgyalkotásra.. A hartai „**Bodza-ünnep**” közösségformáló ereje volt a legmeggyőzőbb. Az orfői Malommúzeum gabonaörlés- és mindennapi kenyereink köré szervezett programja igazi népünnepély volt. A tényői „**Bakonyalji vigasságok**” öt település összefogásával valósult meg (Tényő, Györszemere, Felpéc, Kajárpéc, Sokorópátka).

A „**Mi iskolánk**” támogatási cél keretében kidolgozott programok „tesztelése” még folyik. Kiemelkedik ezek közül az Endrődi Tájház kézműves oktatási programcsomagja, a Mezőcsáti Tájház foglalkoztatójának programjai vagy a Fertőszéplaki Tájház szakközépiskolai oktatási tevékenységhez kapcsolódó képzési-foglalkoztatási terve.

Reményeink szerint a 2009. évi „**Múzeumok majálisán**” a pályázati terveiket sikeresen megvalósító tájházak a főváros érdeklődő közönsége előtt is bemutatathatják elért eredményeiket, ezzel is híveket toborozva a hazai tájház-hálózatnak és ösztönzést adva a támogatás folytatásához.

2009. február 27.

A „Tájházak a közösségért” pályázatban, az e-skanzen program által nyújtott szakmai fejlesztés lehetőségei és eddigi eredményei

- Szonda István etnográfus-muzeológus -

A „Tájházak a közösségért” pályázat kiállítás-fejlesztésben nyújtott segítsége eredményeként jelentősen nőtt a magyarországi tájházak szakmai színvonala, a törvényi előírásnak megfelelő és legkorszerűbb nyilvántartási rendszerének kiépítése és folyamatos bővítése.

Az E-skanzen program a belépő tájházaknak naprakész és nyomon követhető letárt eredményez, mely rendszer országos hálózattá történő kibővítésével, egy egységes és eddig egyedülálló műtárgynyilvántartást tesz lehetővé.

A pályázat finanszírozásával tizenegy tájház lépett be az e-skanzen/monari adatbázis kezelő rendszerbe: Csanádpalota Tájház, Gyomaendrőd Tájház, Békési Tájház, Gyömrői Tájház, Hartai Tájház, Dunaszentbenedeki Tájház, Dunapataji Tájház, Hosszúpályi Tájház, Fertőhomoki Tájház, Sarródi Tájház, Veres Péter Emlékház Balmazújváros

Ezek a gyűjtemények a rendszerbe való folyamatos feltöltéssel a tárgyrevíziót, illetve a gyarapodási egységben lévő tárgyak szakszerű nyilvántartását is elvégezték és végzik. Minden a rendszerbe belépett gyűjtemény eddig 60-90%-ban feltöltötte a digitálisan nyilvántartásba vett műtárgyállományát.

A rendszer életképességét mutatja, hogy saját erőből is folyamatosan kapcsolódnak a kisgyűjtemények a programhoz, így a számuk a jelenlegi állás szerint huszonegy kisgyűjtemény:

Az e-skanzen/monari programba jelenleg belépett kisgyűjtemények:

Csanádpalota tájház	Gyomaendrőd tájház	Reild Ferenc Gyűjt.	Békés tájház
Gyömrő tájház	Harta tájház	Dunaszentbenedek tájház	Dunapataj tájház
Köröstarcsa tájház	Hosszúpályi tájház	Fertőhomok tájház	Hidas tájház
Kerekegyháza tájház	Kiskőrös Szlovák tájház	Sarród tájház	Ágfalva tájház
Veres P. Emlékház	Szentlászló tájház	Cigánd tájház	Báta tájház
Hajdúszoboszló tájház			

A leltározás elősegítésére mobilizálható, négy-öt fős nyilvántartó csoportokat hoztunk létre, melyekben egy etnográfus vezetése alatt néprajz szakos egyetemi hallgatók bevonásával végeztük, és folyamatosan végezzük a kisgyűjtemények digitális nyilvántartását. A mobil leltározó csoportok tevékenysége kapcsán hat

tájházban és két helytörténeti gyűjteményben végeztük el a digitális nyilvántartást, vagy kezdtük meg szakaszokra bontva a munkálatokat.

A könnyen mozgó „leltározó kommandó” tevékenysége több oldalról már mérhető eredményeket hozott:

- több kisgyűjtemény műtárgyállományát vettük nyilvántartásba és adtunk szakmai útmutatásokat a kiállítások fejlesztésére, a műtárgyak megfelelő karbantartására, raktározására és állagvédelmére
- az egyetemi hallgatók gyakorlati ismereteket szereztek, melyek beépültek a muzeológiai képzésbe, illetve nemcsak a digitális leltár elkészítését tanulták meg, hanem hatalmas tárgyspecifikus ismeretre is szert tehetek.
- A kisgyűjteményekben megjelenő kutatók és muzeológusok tevékenysége pozitívan hatott és hat a helyi néprajzi és honismereti körök tevékenységére

Néhány statisztikai adat:

- A pályázat kapcsán digitális nyilvántartásba került 3942 darab tárgy, mely szám folyamatosan emelkedik, hiszen a nyilvántartás folyamatossága miatt ez mindig bővülő értékű lesz.

A megkezdett fejlesztés már nagyszabású fejlődést mutat ezen a téren, melyet a további pályázati lehetőségek felgyorsíthatnak.

- A leltározó mobil csoportok munkájában öt etnográfus vezetése mellett (Kovács Erik (DE Néprajzi Tanszék), Hanzó Terézia (Tessedik S. Múzeum, Szarvas), Tóth János és Tóthné Pásztor Ágota (Veres P. Emlékház, Balmazújváros), Szonda István (Endrődi Tájház, Gyomaendrőd), több mint 40 fő néprajz szakos egyetemi hallgató (DE Néprajzi Tanszék) vett részt.

Akció közben a leltározó kommandó

M E G H Í V Ó

A Magyarországi Tájházak Szövetsége Alapszabálya VI. fejezet 1. pontja értelmében tisztelettel meghívjuk a Szövetség 2009. évi **KÖZGYŰLÉSÉRE** amelyet a hagyományoknak megfelelően a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Konferencia termében

2009. március 21-án (szombat)

10.00 órakor, ill. határozatképtelenség esetén ugyanott

11.00 órakor tartunk

Napirend:

1. **Elnöki köszöntő** (Dr. Bereczki Ibolya)
2. **Az Elnökség beszámolója** a 2008. évben végzett munkáról, a költségvetési terv teljesüléséről (Szablyár Péter) (írásos előterjesztés a Tájházi Hírlevél 2009/1. füzetben)
3. A **Felügyelő Bizottság** 2008. évre vonatkozó **jelentése** (Dr. Páll István)
4. **Közhasznúsági jelentés** (írásos előterjesztés a Tájházi hírlevél 2009/1. füzetben)
5. A Szövetség 2009. évi **munkaterve** és **költségterve** (előterjesztés a TH 2009/1-ben,)
6. **Szavazás** a 2., 3., 4., és 5. napirendi pontok dokumentumairól
7. **Kávészünet**
8. A Reneszánsz év keretében kiírt **„Tájházak a közösségért”** pályázat tapasztalatai (Dr. Bereczki Ibolya, az Értékelő Bizottság elnöke)
9. A négy támogatási cél megvalósulása a régiókban (elnökségi tagok értékelő beszámolói)
10. Reneszánsz a közgyűjteményekben – változások tájházainkban (elemzés és jövőkép) (Csiszér Dóra tanácsos , OKM Közgyűjteményi Főosztály)
11. Egyebek
12. Elnöki zárszó

Dr. Bereczki Ibolya s.k.
elnök

Beszámoló a Magyarországi Tájházak Szövetsége 2008. évi tevékenységéről

A Szövetség a korábbi években kialakított munkamódszerrel és a regionális szervezés elveinek figyelembevételével tevékenykedett Alapszabálya szerint az Elnökség irányításával.

Az elnökségi üléseken áttekintettük az elkövetkező időszak feladatait, az elmúlt ülés óta történt eseményeket az alábbi helyszíneken:

2008. január 26.	Szentendre
2008. április 25.	Kerecsend
2008. augusztus 25.	Szena
2008. december 5.	Szentendre

Az elnökségi ülések határozatairól a Tájházi hírlevélben tájékoztattuk a tagságot. Az ülésekhez kapcsolódóan tájházakat kerestünk fel.

Az első negyedévben tájékoztató napokat szerveztünk valamennyi régióban a „Tájházak a közösségért” pályázat sikeres lebonyolításának előkészítésére az alábbiak szerint:

Sorszám	Időpont	Régió/szerv.	Hely
1.	2008.02.21.	Szlovák tájházak	Szlovák Önkormányzat
2.	2008.02.23.	Közép Mao-i Régió	Gyömrő, Művelődési Ház
3.	2008.02.25.	É-Magyaró. Régió	Mezőkövesd, Műv. Közp.
4.	2008.02.25.	É-Alföldi Régió	Nyíregyháza-Sóstó-Múzeumfalu
5.	2008.02.27.	É-Dunántúli Régió	Győr, Xantus János Megyei Múzeum
6.	2008.02.28.	D-Dunántúli Régió	Kaposvár, Rippl Rónai Megyei Múzeum
7.	2008.02.29.	Közép-Dunántúli Régió	Keszthely, Balaton Múzeum
8.	2008.03.06.	Dél-Alföldi Régió	Gyomaendrőd Polgárm. Hivatal
9.	2008.03.07.	e-skanzen – e-tájház program	Szabadtéri Néprajzi Múzeum; Szentendre

Folytattuk a **Tájházi Műhely** képzési programját. A „Tájházak a közösségért” pályázat „A mi gyűjteményünk” támogatási céljának támogatására ezek központi témájává ebben az évben a gyűjtemények digitalizálását és az e-tájház

programhoz történő sikeres csatlakozásuk választottuk. A Tájházi Műhely képzési programját ebben az évben 2-3 napos bentlakásos, koncentrált programmal kívánjuk folytatni, amennyiben sikerül erre pályázati forrást találnunk.

Ismét részt vettünk kiállítóként a **Múzeumok majálisán**. Ezen - bár kedvezőtlen helyen nyertünk elhelyezést - igen nagy volt az érdeklődés a sátrunknál és környezetében, ahol végig kézművesek bemutatók zajlottak. Kézműves bemutatót tartott mindkét nap Tábori Katalin fazekas (Vác), szombaton Barka Istvánné (Magyarlukafa), vasárnap Lénárt István és neje (kovácműhely, nemezelés, szalmacsodák - Szokolya), Matusz Péter bélyeges téglakészítő. Gyönyörű népviseletben tartózkodott a standon Balogh Imréné – az ÉV MÚZEUMA pályázat **különdíjával** kitüntetett Bátai tájház vezetője – kíséretében Batainé Balogh Erzsébet és kislánya: Bátai Báborka.

Az elnökség mindvégig képviseltette magát, így Dr Bereczki Ibolya elnök (17-én), Kapitány Orsolya (17-én), Horváth Attila és Hegedűsné Majnár Márti (18-án), Kovács Edina (mindkét nap). A kiskőrösi tájház képviselőjében 17-én a munkatársak, 18-án Kispálné dr. Lucza Ilona vett részt a standon szolgálatban.

A stand és környezete megjelenése mértéktartó, de látványos volt, ahol helyet biztosítottunk a Magyar Néprajzi Társaságnak is.

A **határainkon túli** magyar nyelvterületi tájházakkal tovább erősítettük kapcsolatainkat.

A szlovákiai Zsigárdon 2008. július 17-én megrendezett „Hagyományok és értékek VI.” szemináriuma – Dr. Danter Izabella hagyományosan kitűnő szervezésében – a Kulturális-Közösségi és Tájékoztató Központban zajlott 22 fő részvételével. A helyi gyűjtemény és a közös ebéd elfogyasztása után a megjelent tájházvezetők számoltak be munkájukról, sikereikről (Kolon, Nagymegyér, Búcs, Szőgyén, Csata, Udvard)

A partiumi tájházak képviselői – Dr. Kéri Gáspár (Székelyhíd-Gálospetri) vezetésével – szinte valamennyi rendezvényünkön részt vettek. Folytatódott együttműködésünk a vajdasági tájházakkal. Résztvevői voltunk a „Vajdasági Magyar Tájházak múltja, jelene és jövője VIII.” c. konferenciának, amelyet 2008. július 13-án tartottak Péterrévén a Vajdasági Magyar Folklórcentrum szervezésében. A „Vajdasági Magyar Tájházak múltja, jelene és jövője IX.” c. konferenciának Kisorosz adott helyszínt 2008. november 29-én, ezen több előadással képviseltettük magunkat, részt vettünk a találkozót követő tájház látogatáson **Erzsébetlakon**.

Folytattuk a regionális találkozók szervezését. Az **VI. Dél-dunántúli Regionális Tájház Találkozót** 2008. június 7-én tartottuk Hidason a „Kardoss Fesztivál”

kísérő rendezvényeként. **A Dél-alföldi Regionális Fórumot** Csanádpalotán tartottuk 2008. június 20-án 20 településről érkezett 50 fő részvételével a Kelemen László Művelődési Házban. **Az Észak- és Kelet-magyarországi Regionális Fórumot** 2008. szeptember 6-án tartottak a Sóstói Múzeumfaluban 18 fő részvételével (a kánikulariadó ellenére). **A Közép-Magyarországi Tájházak Regionális Találkozóját** 2008. október 18-án tartottuk Jászkiséren a Művelődés Házában és a Csete Balázs Helytörténeti Gyűjteményben. **A Dunántúli Regionális Tájház Találkozót** 2008. november 22-én tartottuk Vértesszőlősön a Művelődési Házban 43 fő részvételével.

A Magyarországi Szlovák Tájházak Találkozására VIII. országos konferenciájára – a LEGÁTUM Kht. szervezésében - a kesztölci Művelődési Házban került sor 2008. április 12-én. A találkozó vezérmotívuma: Népi építészeti értékeink volt. **A Magyarországi Német Tájházak III. Országos találkozója** 2008. november 15-én Budaörsön, a Jókai Mór Művelődési Központban volt szerény (közel 30 fő) részvétel és színvonalas program mellett a budaörsi Heimatmuseum szervezésében.

A **Tájházi Hírlevél** négy alkalommal jelent meg az NKA támogatásával. Füzetei tájékoztatnak a Szövetség programjairól (szakmai napok, regionális találkozók, országos találkozó, szakmai tanfolyamok), rendszeresen bemutat egy-egy tájházat, kiemelve annak sajátosságait. Pályázati Figyelő rovatában azokra a pályázati kiírásokra hívja fel a figyelmet, amelyeken tájházaink eséllyel indulhatnak.

A **Tájházi Hírlevél** 2008. évi füzeteinek tartalmát az alábbi táblázat szemlélteti:

Tartalom/időpont	TH 2008/1	TH 2008/2	TH 2008/3	TH 2008/4	Össz.
A megjelenés időpontja	2008. április	2008. június	2008. november	2008. december	
Oldalszám	36	40	60	36	172
Tanulmányok száma	2	2	3	3	10
Beszámoló eseményekről	7	5	12	4	28
Pályázatokról	2	2	2	-	6
Programajánló	2	2	1	-	5
Fotó	32	40	102	49	223

A Tájházi Hírlevél a hagyományos nyomtatott formán kívül a világhálón is olvasható a www.skanzen.hu, ill. a Tájházsövetség honlapján a www.museum.hu/tajhazszovetseg címen.

Az „**Év tájháza**” pályázatot ebben az évben is meghirdettük. Sajnos senki nem nyújtott be pályázatot, pedig az egyre több színvonalasan működő tájház ezt a passzivitást nem indokolja.

Tartalmas együttműködést folytattunk a főhatóságokkal és szakmai szervezetekkel, igény esetén szakanyagokat, pályázati kiírásokat véleményeztünk. Elnökségi tagjaink aktívan részt vettek a „Tájházak a közösségért” pályázat Értékelő Bizottságában.

A Szövetség **gazdálkodása** ebben az évben kiegyensúlyozottabb volt, de most is csak működési kölcsönrel volt finanszírozható. Az NCA működési támogatásának ismételt elharmadolása nem javította helyzetünket. A tagrevízió – amelyet 2007/2008 évek fordulóján hajtottunk végre – jelentősen csökkentette taglétszámunkat. Jelenleg a 68 jogi tagból 47 , a 88 egyéni tagból szinte mindenki rendezte 2008. évi tagdíját.

Folytattuk a tájházak és a működtető szervezetek (Önkormányzatok, alapítványok, egyesületek) **látogatását és személyes kapcsolatok** kiépítését. A tájházaktól és fenntartóiktól kapott könyv-, prospektus- és digitális hordozók megszerezésével létrehoztuk a Szövetség **Könyv- és dokumentációtárát** Jósvafőn, amelyben 2008. december 31-én 584 könyvet, kiadványt, CD-t őrzünk. A Szentendrén létre jövő Információs Központban reményeink szerint mód lesz ennek kulturált és hozzáférhető elhelyezésére.

A Szövetség változatlanul bírta az Oktatási és Kulturális Minisztérium, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum és a Nemzeti Örökségvédelmi Hivatal bizalmát és támogatását, amelyre a jövőben is számítunk. Köszönet az elnökségi és FB-i tagok önfeláldozó munkájáért, tagjainknak az egyesülethez való hűségért.

A Tájházsövetség 2009. évi munkaterve (a 2009.01.30-i elnökségi ülés **3/2009-1.** sz. határozata alapján)

A Szövetség 2009. évi munkatervét – előzetes egyeztetéseket követően az - Elnökség 2009.01.30-i ülés hozott **3/2009-1.** sz. határozat foglalja össze.

Közgyűlésünket – immár hagyományosan – a Szabadtéri Néprajzi Múzeum által biztosított méltó körülmények között tartjuk március 31-én. Két elnökségi ülésünket ugyanitt, egyet – a VII. Országos Találkozó helyszínén, a Sóstói Múzeumfaluban, egyet a Csallóközi Boldogon tartjuk.

Előadóként – és reményeink szerint – pályázati tájékoztatóval részt veszünk a Magyarországi Szlovák Tájházvezetők Országos Találkozásán Dunaegyházán.

Legfontosabb kapcsolattartási fórumnak tekintjük a Regionális Találkozókat, amelyet valamennyi régióban megszervezünk. Az utazási költségek és munkahelyi távollétek nehézségei miatt ez a fórum a leg elérhetőbb tagjaink és tagintézményeink képviselői számára.

Az Országos Találkozót a 30. éves fennállását ünneplő Sóstói Múzeumfalu meghívására Nyíregyháza-Sóstón tartjuk a hagyományos időbeosztásban (szakmai nap, autóbuszos kirándulás, fakultatív programok), reményeink szerint minden eddigig meghaladó részvétel mellett.

Sor-szám	Esemény	Helyszín	Időpont	Felelős
1.	Közgyűlés	Szentendre	2009. 03.21.	Szablyár Péter
2.	I. Elnökségi ülés	Szentendre	2009. 01.30.	Szablyár P.
3.	II. Elnökségi ülés	Békéscsaba	2009. 04.24.	Andó György
4.	III. Elnökségi ülés	Sóstó	2009. 09.25.	Nagyné Bősze Katalin
5.	IV. Elnökségi ülés	Boldog (SK)	2009. 11.14	Danter Izabella
6.	VII. Országos Találkozó	Sóstói Múzeumfalu	2009. 09. 25-27.	Nagyné B.K. Szablyár Péter
7.	Magyarországi Szlovák Tájházak Találkozója	Dunaegyháza	2009. 04. 18.	Andó György
8.	Múzeumok Majálisa	NEMZETI MÚZEUM	2009. 05. 16-17.	Szablyár Péter
9.	É-Dunántúli Reg. Fórum	Fertőszéplak	2009. 06.06.	Horváth Attila
10.	D-Dunántúli Reg. Fórum	Buzsák	2009. 04. 17.	Kapitány Orsolya
11.	K-Dunántúli Reg. Fórum	Palóznak	2009. 05. 08.	Gyanó Szilvia
12.	Közép-Magyarországi Reg. Fórum	GYÖMRŐ	2009. 10.31.	Kovács Edina
13.	É-Magyarországi - K-Mao-i közös Regionális Fórum	Mezőkövesd	2009. 03. 27.	H. Majnár Márta Nagyné Bősze Katalin
14.	D-Alföldi Reg. Fórum	Békés	2009. 07. 25.	Szonda István
15.	Tájházi Akadémia (2 napos bentlakásos)	Pályázattól függő	Pályázattól függő	Szablyár Péter
16.	Szlovákiai Reg. Tájház Találkozó	Szalka	2009. 09.24.	Danter Izabella
17.	Vajdasági tájházak találkozója	Szabadka	?	Nagy István

MAGYARORSZÁGI TÁJHÁZAK SZÖVETSÉGE

költségterve 2009. évre

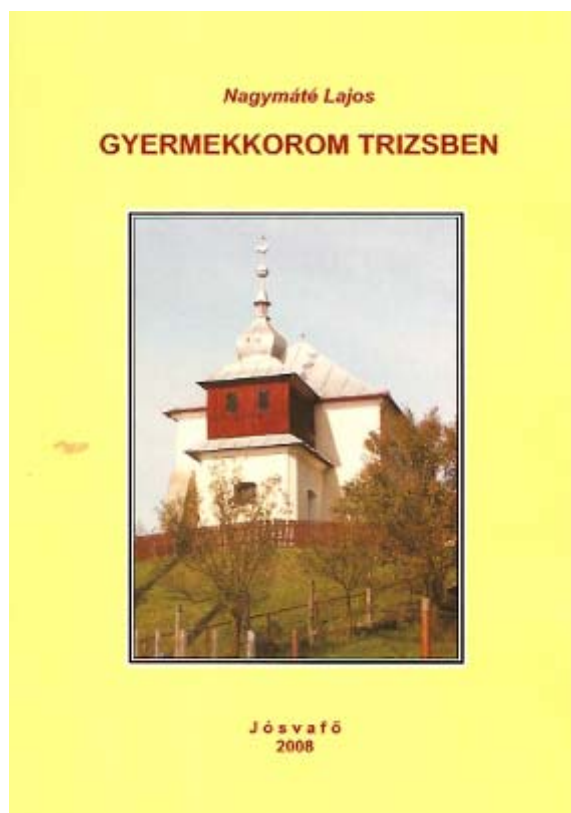
	2008. évi terv (eFt)	2008. évi tény (eFt)	2009. évi terv
Kiadások			
Személyi juttatások	-	189	-
Járulékok	-	31	-
ebből:Tb járulék	-	31	-
ebből : munkaadói járulék	-	-	-
Dologi és egyéb kiadások	50	79	50
anyag és készl. beszerzések	100	87	100
szolgáltatások	1.500	1.017	180
közüzemi díjak	-	-	-
szállítás, utazás	50	-	-
telefon, posta	320	324	350
egyéb folyó kiadás	3.130	-	2.328
egyéb kiadások	50	104	-
tárgyi. eszk. besz.	-	210	500
Kiadások összesen	5.200	2.041	3.508
Bevételek			
Tagdíjbevételek	1.800	1.326	1.605
Alaptevé. műk. bevételei	600	819	600
Pályázat útján elnyert támogatások	2.800	1.100	1.303
Bevételek összesen:	5.200	3.245	3.508

Egy elmaradt tájház alapítás

- Szablyár Péter -

A Jósvafői Tájház első könyvkiadási kísérlete volt 2008-ban Nagymáté Lajos trizsi lakos emlékirataiból a gyermekkorát felidéző rész kiadása „Gyermekkorom Trizsben 1928-1944” címmel. Anyagi lehetőségeink csak erre adtak lehetőséget. A 8 kockás füzetbe lejegyzett élettörténet nyolcadik füzetében Lajos Bácsi beszámolt tájház alapító terveiről is. Álljon itt most ez a részlet, amely a 8. – utolsó füzetben - található:

„Az volt a számításom, hogy amikor nyugdíjba megyek egy kis tájházat fogok építeni a régi ház helyére, ahol volt a szülői ház. Úgy terveztem, hogy saját magam fogom összehozni. Könnyen meg tudtam volna csinálni, mert a vázát fából megcsináltam volna magam. A ríglyt szintén magam csináltam volna meg. Vert fal lett volna szalmás sárból, szintén magam, a tető nádból, szintén magam. Sokat tanultam ezen a téren Édesapámtól, mert ő az ilyen munkáknak mestere volt. Még a fakilincses ajtót is meg tudtam volna csinálni úgy, hogy az a csekély összeg amibe került volna, nagyon megérte volna. Volna is tehetségem, de sajnos a szívem nem engedi. Nem bírja a fizikai munkát.”

Képzési program

A KultúrPont Iroda **Kultúra és az Európai Unió** című tanfolyama tavasszal kedvező feltételekkel elvégezhető. A képzés során a kulturális területen tevékenykedő szervezetek számára hasznos elméleti ismeretek sajátíthatóak el, melyek tovább bővíthetők az iroda speciális pályázati kurzusán. A tanfolyam időponja: 2009. március 30. - április 1. (hétfőtől szerdáig) Jelentkezés és további információ: Muzsik Szilvia Tel.: 413-7573 E-mail: tovabbkepzes@kulturpont.hu Link: <http://www.kulturpont.hu/eukepzes.php>

Újabb pályázati kiírás a Norvég Civil Alapra

Az Ökotárs Alapítvány az Autonómia Alapítvánnyal, a Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvánnyal és a Kárpátok Alapítvány-Magyarországgal együttműködve pályázatot hirdet az EGT/Norvég Finanszírozási Mechanizmus Civil Támogatási Alapjának keretében magyarországi civil szervezetek támogatására az alábbi négy témakörben.

- környezetvédelem és fenntartható fejlődés;
- civil szervezetek kapacitásfejlesztése;
- szociális kohézió, gyermek esélyeinek növelése és egészségvédelem;
- **kulturális örökség védelem.**

A második körben elosztható összes forrás várhatóan **2 061 516** euró. A második körben **2009. február 1. és április 1.** között lehet pályázatokat benyújtani.

Ebben a körben csak kisprojekt kategóriában lehet pályázni, legfeljebb **12 hónap** időtartamú projektekre; az elnyerhető összeg minimum **5 000**, maximum **25 000** euró.

Pályázni a www.norvegcivilalap.hu űrlapkitöltő programján keresztül lehet, a pályázati adatlap és költségvetési táblázat kitöltésével, a szintén ott található útmutató szerint.

Hírek, események

2009. március 5-én a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékén tartották Szonda István – elnökségi tagunk, az Endrődi Tájház vezetője - PhD értekezésének nyilvános vitáját, melynek címe:

Céh – Ipartestület – Szövetkezet

Társadalmi és munkaszervezési változások az endrődi lábbelikészítő iparban.
GRATULÁLUNK, kutató munkájához további sok sikert kívánunk!

T a r t a l o m

A nemzetiségi sokszínőség helye, szerepe

Németh Erika főigazgató

A „Tájházak a közösségért” pályázat értékelése a beszámolási periódusban

- Szablyár Péter -

A „Tájházak a közösségért” pályázatban, az e-skanzen program által nyújtott szakmai fejlesztés lehetőségei és eddigi eredményei

- Szonda István etnográfus-muzeológus -

MEGHÍVÓ a Szövetség évi rendes Közgyűlésére

Beszámoló a Magyarországi Tájházak Szövetsége 2008. évi tevékenységéről

- Szablyár Péter -

A Tájházzövetség 2009. évi munkaterve

A Tájházzövetség költségterve 2009. évre

Egy elmaradt tájház alapítás

- Szablyár Péter -

Képzési program

Újabb pályázati kiírás a Norvég Civil Alapra

Hírek, események